

КНИГА ЗА УСПЕШНИТЕ НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

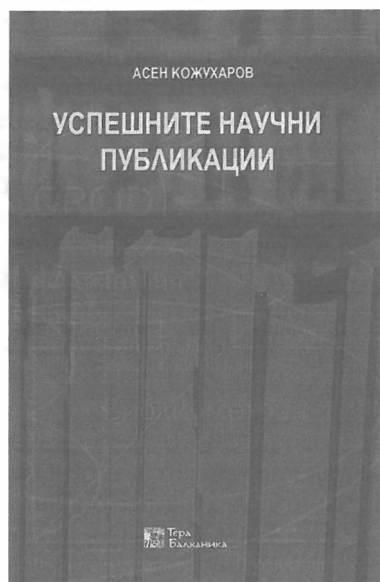
Кожухаров, А. (2018). *Успешните научни публикации*.
Варна: Тера Балканика. ISBN 978-619-90844-1-0

Янчо Бакалов

Висше военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“

Авторът на книгата „Успешните научни публикации“ доцент д-р Асен Кожухаров – преподавател във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“, я определя като „учебник“. Това не съответства напълно на мащабния замисъл, а и на обхвата на изложението, които далеч надхвърлят ограниченията за този вид публикация. Употребеното в увода определение би се възприело с повече разбиране, защото книгата съдържа набор от атрибутите на методическо ръководство, посветено на обучаването на хора, изпитващи потребност да се справят с възникнали относително нови за тях проблеми. Издадена през 2018 г. от „Тера Балканика“ в качеството на пълноценен учебник, тя идва да запълни една празнина сред специализираната литература, касаеща както приложните аспекти на наукометрията, така и използването на информационните технологии, които съпътстват публикационната дейност на съвременния учен. Компетентният читател, приближен до академичните среди, мотивиран да провежда научни изследвания и да публикува по подходящ начин резултатите от тях, трябва да подържи в ръце тази книга – и не само. Авторът си поставя за цел чрез нея да даде най-общи насоки на учените, с които да ги ориентира по отношение на създаването, публикуването, регистрацията и стопанисването на техните научни постижения като активи.

Знаем ли достатъчно как по публикациите на един автор могат да бъдат измервани научните му постижения? Съществуват ли обективни зависимости при постигането на зададен резултат в научните публикации? Всичко това,

както и за начините за оценка на публикациите, можем да научим от първата тема в книгата – „Инфометрията и нейните съставни части“.

Традиционен проблем при редактирането и издаването на научна литература е този за коректно структурирания научен апарат. Същностна част от научния апарат на всяка публикация е библиографското цитиране, чрез него авторът аргументира тезите си, ползвайки източници, на които се е позовавал. В книгата си доцент А. Кожухаров е посочил начините, по които следва да става цитирането, кръга от документи, които не е прието да бъдат употребявани в научен оборот, както и единствения легитимен действащ стандарт за библиографско цитиране – БДС ISO 690 2011. Всичко това, както и представянето на информация в текста „под линия“, посредством таблици и графики, множество допълнителни пояснения, примери и контролни въпроси, се съдържат във втората тема на книгата – „Научен апарат“.

Нерядко в изследователската и публикационната дейност на учения се забелязва подценяване на информационния ресурс, касаещ видимостта му като автор, представител на своята научноизследователска или творческа общност. Авторът е посочил политиките на редакции на издателства и научни списания да идентифицират предлагащите материали за публикуване по това как са позиционирани в организациите, в които работят. Книгата съдържа полезни съвети (тема трета – „Ролята на информационните ресурси в изследователската и публикационната дейност на съвременния учен“) за структурирането на служебен сайт на учения, професионален профил на публикациите му, както и ползването на базата данни на научната организация, към която принадлежи.

Подобаващо внимание в книгата е отделено на предизвикващата определен интерес сред академичните среди тема четвърта – „Електронните библиотеки“. Действително, с настъплението на предлагането на информация чрез интернет е осезаема тенденцията на отмиране на книжните носители на наука. В интерес на изследователската и на публикационната активност възможностите на водещите електронни библиотеки Science Direct, Web of Knowledge, eLibrary, CEEOL, EBSCO, ProQuest, Emerald трябва да се познават и пълноценно да се ползват. В книгата се съдържа информация за всяка от тях, както и полезни съвети за потребителя за избягване на досадни недоразумения. Например да се пропусне подновяване на достъпа посредством стандартна процедура, за която е определен фиксиран срок, и др. Недостатъчно информираният може да научи тук неизвестни за него „подробности“, напр. че определена регистрация се извършва само на компютър с IP адрес, който е с делегиран достъп, предоставен от МОН. След регистрацията определено време читателят ще може да ползва предоставения му достъп изнесено от всеки един мрежов компютър, и т.н. Информацията за платформите, на които са базирани световните електронни библиотеки, е изчерпателна, достатъчно подробна и в същото време – ненаатрапчиво многословна. Всеки читател с конкретни интереси би могъл да наме-

ри тук много от интересуващото го по темата. Книгата съдържа аргументи, че електронните библиотеки имат ключова роля за създаване на актуален библиографски обзор на всяко съвременно научно произведение. Спрягането им с платформи ретранслатори за библиографско цитиране съществено облекчава подготовката на научната публикация, а базата данни в тях обслужва аналитичната надстройка „Индекс за научно цитиране“, както и за откриване на подобие.

Всъщност ретранслаторите на библиографско цитиране са описани в отделна, пета тема. Тяхното предназначение и ретранслационни възможности по видове са представени четивно, доколкото темата го разрешава за неспециалисти, и са илюстрирани по подходящ начин. От изложението следва, че владенето на ретранслаторите е важна част от офисната култура на съвременния учен.

Шеста глава е посветена на често обсъжданата, недолюбвана и същевременно облечена с признание „наукометрия“. От инструментите, които тя използва, първи в книгата е представен „импакт-факторът“ (IF), или „коэффициент на полезност“ както го определя неговият изобретател Ю. Гарфилд (Arunachalam, 2017). В учебника е уточнено, че IF се отнася само за определен вид статии, публикувани в научни списания. Той винаги е спрегнат с определен времеви интервал, който може да обхваща само календарно завършени години. Темата е защитена с фигури илюстрации на класически синхронен двугодишен и двугодишен ди-ахронен импакт-фактор, причините за отдаване на предпочитания към всеки от тях, ограниченията, които те предполагат, както и навлизащите нови сродни инструменти с по-голяма свобода на аналитичност – напр. внедрения в SCOPUS друг клас импакт-фактор, разглеждат съотношението между цитирания и документи на дадено списание в зададен хронологичен прозорец с тригодишен хоризонт, който борави с всички видове документи на научните списания в базата данни, с изключение на тези „под печат“.

Авторът сочи и други два инструмента, използвани от SCOPUS. Първият – Source-Normalized Impact per Paper – SNIP, се използва за издигане на рейтинга на списанията в области, които са по-незадоволително покрити и където авторите по-малко се цитират взаимно. Другият представен в темата, специфичен за SCOPUS инструмент, е SCImago Journal Rank – SJR. Като „метрика на престижа“, той определя рейтинга на списанията в области, които добре се отразяват в публикациите.

В книгата са представени още: „Индекс на Прайз“, насочен към оценяването на „възрастта“ на цитираните публикации в научното произведение. За отбелязване е, че той се използва и при оценяване качествата на непериодични публикации с характер на университетски учебници и оценка на учебни програми. „Индекс на Хирш“, който насочва вниманието на наукометрията не само към статиите в списанията, но и към непериодичния научен печат. Към изброеното следва да се добави и „Индекс на Херфиндал-Хиршман“, установяващ наличието на монопол на дадена организация върху определено научно списание.

Очевидно е, че информацията, съдържаща се в тази тема, не касае непосредствено качеството на научното изследване и съдържателната валидност на публикацията, която го следва. Но съотнасянето на публикационната политика на научните организации спрямо посочените инструменти е съществено важно за тяхното позициониране в научното пространство.

Индексите за научно цитиране SCOPUS и ISI (WoS), които за научноизследователската дейност у нас са известни като „световни научни бази данни“, са представени в тема седма.

Очевидно авторът на рецензираната книга подкрепя тезата, че индексите за научно цитиране дават правдива оценка на полезността, а от там – опосредствено и за качеството на публикациите или за консистенцията на представена в научното пространство общност. В учебника се дават пояснения за „цитатните бази данни“ според действащата у нас нормативна уредба, по които следва да се отчита публикационната активност. Такива са SCI – Science Citation Index (интернет версия Web of Sciences – WoS), Journal Citation Reports (JCR) – указател на цитируемостта на списанията, и SCOPUS.

Подобаващо внимание е отделено на представянето на SCOPUS – най-голямата единна реферативна база данни в света. Характерна особеност на индекса е, че той генерира персонален профил на всеки появил се в базата данни автор. Авторът запознава читателите с особеностите, ограниченията и специфичните изисквания за работа на авторите със собствен профил. Полезна информация за всеки потенциален автор е наличието на два режима за достъп до SCOPUS, както и наличието на ограничения в работата.

Също така добросъвестно, изчерпателно и аналитично в книгата са представени индексите Science Citation Index (SCI), повече известен с търговското си название – Web of Sciences (WoS), и библиометричният справочник Journal Citation Reports (JCR), както и методиката за афилиация към тях на всеки автор на публикация.

За изследователите, които пишат и публикуват на кирилица, специален интерес би представлявал регионалният *Руски индекс за научно цитиране* (съкр. РИНЦ). Всъщност от няколко години успехите на тази платформа в българските условия са във фокуса на вниманието на автора на учебника (Kozhuharov, 2014). Интересът към РИНЦ у нас не е случаен, доколкото определен фрагмент от него е интегриран във WoS, а също, защото много рускоезични списания приемат да публикуват материали на български език (Glukhov & Kozhuharov, 2018). РИНЦ официално индексира 541 „чуждестранни“ списания, предимно издавани в страните от Източна Европа. Сред тях са и 17 български списания. Към този момент общо в него са включени 25 млн. описания на научни произведения с 260 млн. цитирания. В базата са включени произведения, издавани както в Русия, така и извън нея. РИНЦ ползва инструментите, характерни за WoS, работи с текстове на кирилица и проследява

цитирания на кирилица (при това за отбелязване го прави много по-действено от „Гугъл наука“), включително в текстове на български език. Индексът проследява и цитирания в книги, ръкописи, дисертации, автореферати и доклади от научни конференции.

В учебника дозирано е даден алгоритъм за „влизане“ и работа в РИНЦ, който е достъпен за усвояване от всеки желаещ да работи с тази платформа.

Осмата тема на книгата се отнася за явление, за което винаги сме били сигурни, че съществува, а сега от пресата знаем, че у нас го има категорично. Това е ширещото се плагиатство сред някои недобросъвестни групи „учени“. Техническите средства за откриване на плагиатството са „платформите за откриване на подобие“. С тях се цели да се удостовери уникалността на всяко научно произведение, което се публикува и може да бъде цитирано. Най-общо, те представляват софтуерни продукти, чрез които се приема за изследване определен текст, който ще бъде сравнен с „огледален“ образец. Огледалните образци могат да бъдат всички достъпни текстове в интернет. Черпейки опит от работата си с различни платформи, авторът ни информира за техни модификации, за способностите им да генерират официален протокол, в който се указва колко процента от документа се съдържат в текстове от други образци, публикувани по-рано.

Девета тема съдържа информация за националните информационни ресурси. Представено е юридическото лице Национален център за информация и документация (НАЦИД), ангажирано да дава достъп до информационни ресурси, да поддържа бази данни и да създава информационни продукти и услуги в подкрепа на образованието и науката.

В десетата тема от книгата, визираща видовете научни публикации, въз основа на съществуващата нормативна база са дадени характерните белези на всяка от тях: научен стил на изложението, аналитичност, научен апарат, научно рецензиране и наличие на ISSN/ISBN.

По вид те могат да бъдат монография – с обем над 100 с., оригинално издanie, отразяващо собствени научни резултати, студия, оригинална или научноизследователска статия, обзор, статия-рецензия, доклад на конференция, кратко съобщение, писмо в редакция. Авторът е предложил кратки характеристики за всяка от тях, които не са противоречиви, макар че биха могли да бъдат дискутирани.

Авторът на книгата е счел за необходимо да разгледа в отделни глави научните произведения *статия в списание, статия-рецензия, монография и академична презентация*. Доколкото останалите са по-добре познати, а освен това някои от схващанията за техните характеристики са дискуссионни, специално внимание заслужава академичната презентация. Би могло да се оспори нейното място сред научните произведения, но авторът е съумял да защити тезата си с напомняне, че тя е обект на авторско право и същевременно в ака-

демичната практика представлява органична връзка на текста с аудиторията – в лекционната зала, в залата за конференции и др.

В заключение следва да се подчертае, че авторът държи неговата книга да се определя като учебник. Ето защо той „умишлено“ не поставя за обсъждане целесъобразността на актуалния наукометричен инструментариум. В същото време, в текста прозират както позитивно лично мнение за предлагания за усвояване инструментариум, така и доказателства в този дух, което без съмнение е едно от достоинства на книгата.

Книгата е наситена с богата информация за инструментите на наукометрията, индексите за научно цитиране и свързаните с тях платформи, националните информационни ресурси и видовете научни произведения, която не би могла да се проследи другаде и е толкова достъпна за възприемане.

Изложението на всяка тема има всички признаци на системност и ориентира читателя по подходящия начин в търсенето и задоволяването на неговия специфичен научен интерес.

Авторът е посочил, че фокусът на вниманието в книгата е оценката на значението на една или друга платформа за информационни ресурси, но предложените указания при какъв алгоритъм следва да се извършват манипулациите с тях, също представлява определена ценност за обучаемия читател.

REFERENCES/LITERATURA

- Arunachalam, S. (2017). Eugene Garfield (1925 – 2017). *Current Science*, 112 (6), 1282 – 1284.
- Glukhov, V. & Kozhuharov, A. (2018). Russian Science Citation Index And The Bulgarian Researchers. *Strategies For Policy In Science And Education-Strategii Na Obrazovatelnata I Nauchnata Politika*, 26 (5), 514 – 527 [in Bulgarian].
- Kozhukharov, A. (2014). Publications of Bulgarian historians in the Russian Science Citation Index: Initial Results. *Bibliosfera*, no. 4, 95 – 103 [in Russian]. [in Bulgarian].

A BOOK ON SUCCESSFUL SCIENTIFIC PUBLICATIONS

Kozhukharov, A. (2018). *Successful Scientific Publications*.
Varna: Terra Balkanica. ISBN 978-619-90844-1-0

✉ **Dr. Yancho Bakalov, Assoc. Prof.**

Nikola Vaptsarov Naval Academy
Varna, Bulgaria

E-mail: bakalov_y@naval-acad.bg